

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης
και της Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία

Εισαγωγή στις Επιστήμες της Εκπαίδευσης

Κωνσταντίνος Ραβάνης

Η Διδακτική στα πλαίσια της παραδοσιακής Παιδαγωγικής

Εκπαίδευση, διδασκαλία και έρευνα: πολυπλοκότητα

Τι είναι η Διδακτική;

Μια συγκροτημένη επιστήμη με όλα τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της, δηλαδή:

θεωρητικά μοντέλα,
μεθόδους και τεχνικές έρευνας,
ειδικά περιεχόμενα και εφαρμογές

ή

μήπως είναι απλώς μια πραξεολογία, μια απόπειρα εφαρμογής, στις καθημερινές διαδικασίες διδασκαλίας, προτάσεων που απορρέουν από κάποιες παιδαγωγικές θεωρίες;

Πρόκειται για μια γενική θεώρηση των προβλημάτων των διδακτικών πρακτικών που καλύπτει με ομογενή τρόπο όλο το φάσμα της σχολικής γνώσης και των σχετικών εκπαιδευτικών διαδικασιών

ή

για ένα σύνολο αυτόνομων εξειδικευμένων επιστημονικών περιοχών που αντιστοιχούν σε ειδικά γνωστικά περιεχόμενα και διδακτικά αντικείμενα;

Τα κανονιστικά διδακτικά συστήματα: διδασκτικές αρχές, διδασκτικοί στόχοι, διδασκτικά πρότυπα

Οι διδασκτικές αρχές

1. Αρχές που σχετίζονται με το διδασκτικό κλίμα.

Στην κατηγορία αυτή κατατάσσονται οι αρχές της ελεύθερης συμμετοχής, της αναγνώρισης και της παραδοχής του άλλου, της ηρεμίας και της σύμμετρης εκτόνωσης, της επιστημονικής και παιδευτικής εντιμότητας, της ατομικής ιδιαιτερότητας και της ομαδικής εκδήλωσης.

2. Αρχές που σχετίζονται με τις γενικές μεθοδολογικές κατευθύνσεις στη γνωστική περιοχή.

Εδώ εντάσσονται οι αρχές της συνερεύνησης, της βίωσης και της αναβίωσης, του λογικού προγραμματισμού και της ελκυστικότητας.

3. Αρχές που σχετίζονται με τις ειδικές τεχνικές για τη γνωστική περιοχή.

Στην κατηγορία αυτή υπάγονται οι αρχές της προσφοράς και της κατανόησης πληροφοριών, της εποπτείας, του συνδυασμού, της οργάνωσης και των πολλαπλών θεωρήσεων, της εναλλακτικής επανάληψης, της σχηματοποίησης, της συγκεκριμενοποίησης και επαγωγικότητας, της συνολικότητας.

4. Αρχές που σχετίζονται με την ανάπτυξη συνθετικών ικανοτήτων.

Εδώ κατατάσσονται οι αρχές της εκμετάλλευσης του λάθους, της ανακάλυψης, της αντιμετώπισης και επίλυσης προβλημάτων, της δημιουργικότητας.

Οι ταξινομίες των διδακτικών στόχων

Η ταξινόμια των αντικειμενικών διδακτικών στόχων του Bloom
γνωστικοί, συναισθηματικοί και ψυχοκινητικοί στόχοι

Οι γνωστικοί στόχοι

Γνώση. Η γνώση συνδέεται με τη δυνατότητα ανάκλησης από τη μνήμη «γεγονότων και γενικεύσεων, μεθόδων και διαδικασιών, ή ανάκληση ενός πλαισίου, δομής ή τάξης»

Κατανόηση. Η κατανόηση αναφέρεται στην οικειοποίηση των διδακτικών αντικειμένων με τα οποία τα παιδιά έχουν ήδη εργαστεί. Πρόκειται για τη δυνατότητα χειρισμού μιας γνώσης με τέτοιο τρόπο ώστε να αποτελέσει αντικείμενο επικοινωνίας, δηλαδή μετασχηματισμό της γνώσης σε άλλο κώδικα, ερμηνεία και προέκτασή της.

Εφαρμογή. Τα παιδιά καλούνται να χρησιμοποιήσουν τις γνώσεις τους σε διαφορετικές περιστάσεις και προβλήματα.

Ανάλυση. Σχετίζεται με τη «διαίρεση κάθε θέματος στα μέρη που το αποτελούν και στην ανίχνευση των σχέσεων και του τρόπου με τον οποίο οργανώνονται αυτά τα μέρη», όπως επίσης και ο «τεμαχισμός μιας επικοινωνίας στα συστατικά της στοιχεία με τρόπο ώστε να φαίνεται καθαρά η σχετική ιεραρχία των ιδεών και των σχέσεων μέσα από εκφρασμένες ιδέες».

Σύνθεση. Διαδικασία στην οποία από τη σύνδεση επιμέρους στοιχείων επιτυγχάνεται από τα παιδιά η δημιουργία μιας νέας κατασκευής η οποία δεν ήταν φανερό ότι προϋπήρχε.

Αξιολόγηση. «Η αξιολόγηση ορίζεται ως η ικανότητα να κρίνουμε την αξία ιδεών, έργων, λύσεων, μεθόδων, ύλης κλπ, με βάση κάποιο σκοπό. Απαιτεί τη χρήση κριτηρίων και κανόνων, για να εκτιμήσουμε σε ποιο μέτρο ορισμένα ειδικά δεδομένα είναι ακριβή, αποτελεσματικά, οικονομικά ή ικανοποιητικά».

Λειτουργικά προβλήματα και αδυναμίες των ταξινομιών διδακτικών στόχων

Δεν στηρίζονται σε μια συστηματική θεωρία για τη νόηση με αποτέλεσμα η συνολική κατασκευή να είναι εμπειρική. Έτσι:

- η ιεραρχία της ταξινόμησης είναι αμφισβητήσιμη
- οι κατηγορίες είναι ετερογενείς και δεν αποκλείονται αμοιβαία
- κατασκευαστές ερωτημάτων δεν συμφωνούν μεταξύ τους για την τοποθέτηση προβλημάτων στις ίδιες κατηγορίες
- η κατηγορία "γνώση" καταλαμβάνει εξαιρετικά μεγαλύτερο χώρο σε σχέση με άλλες ανώτερες νοητικές λειτουργίες

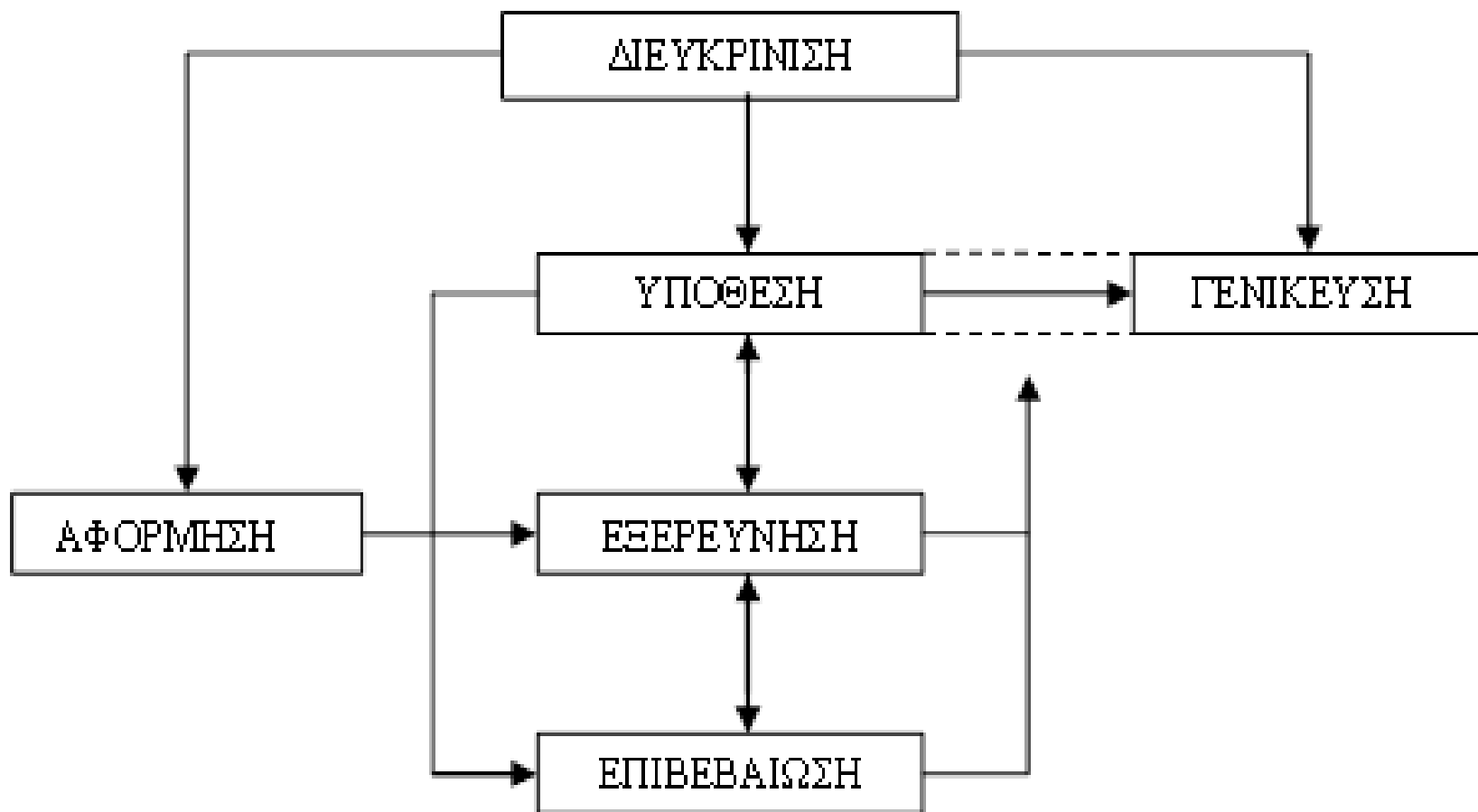
Τα Διδακτικά Πρότυπα

Σχηματοποίηση των σταδίων εξέλιξης των διδακτικών διαδικασιών,

ο προσδιορισμός προτεραιοτήτων και σχέσεων μεταξύ των φάσεων της διδακτικής δραστηριότητας και

περιγραφή των μαθησιακών αλληλεπιδράσεων εκπαιδευτικών και μαθητών/τριών

Πρότυπο διδασκαλίας Massialas

Η Διδακτική ως απόπειρα συγκρότησης κανονιστικών συστημάτων: κριτικές παρατηρήσεις

- Τα συστήματα διδασκαλίας ως ιστορικά – κοινωνικά – πολιτισμικά προϊόντα
- Από επιστημολογική άποψη η αναζήτηση "μιας μεθόδου" είναι αδιέξοδη
- Στο ψυχολογικό επίπεδο οι δρόμοι της μάθησης, της κατανόησης, της οικειοποίησης της γνώσης είναι πολλαπλοί
- Στο παιδαγωγικό επίπεδο οι μηχανισμοί διδακτικής διαμεσολάβησης παρουσιάζουν τεράστια ποικιλία και συχνά αντιφάσεις

Η Ειδική Διδακτική

- Η Ειδική Διδακτική ως εξειδίκευση των κανονιστικών διδακτικών συστημάτων
- Το βασικό αίτημα στη διδασκαλία δεν είναι η εφαρμογή ενός γενικού συστήματος αλλά η συνεχής προσαρμογή
- Απουσία εμπειρικής τεκμηρίωσης – δογματικός λόγος
- Προσφυγή στη μόνη σταθερά των διδακτικών διαδικασιών, δηλ. τα επιστημονικά αντικείμενα και κίνηση προς δύο κατευθύνσεις:
 - Εφαρμογή και εγκατάλειψη
 - Υποτίμηση του ρόλου των καν. διδ. συστημάτων

Η Ειδική Διδακτική

Γιατί διδάσκουμε; Ποιοι είναι οι γενικοί σκοποί και οι επί μέρους στόχοι των διδακτικών διαδικασιών;

Τι διδάσκουμε; Ποια είναι τα αναλυτικά προγράμματα και τα συγκεκριμένα περιεχόμενα της διδασκαλίας;

Πως διδάσκουμε; Ποιες είναι οι κατάλληλες παιδαγωγικές μέθοδοι, στρατηγικές και τεχνικές;

Σε ποιους διδάσκουμε; Ποια είναι τα προβλήματα ψυχολογικής υφής στο σύνολό τους, τα οποία επηρεάζουν την πορεία προς την πρόσκτηση της γνώσης σε ατομικό ή ομαδικό επίπεδο;

Ζητήματα αξιολόγησης. Ποια είναι τα αποτελέσματα του εκπαιδευτικού έργου; Με ποιες παιδαγωγικές αντιλήψεις επιχειρούμε να τα αξιολογήσουμε; Ποια είναι τα προβλήματα αξιολόγησής του; Ποιες μεθόδους και τεχνικές χρησιμοποιούμε;